

6. **Щолокова О. П.** Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу / О. П. Щолокова // *Наук. записки НДУ ім. М. Гоголя. Психол.-пед. науки.* – 2008. – № 4. – С. 16–19.

7. **Яранцева Н. О.** Творчий характер художнього сприйняття / Н. О. Яранцева. – К., 1979. – 21 с.

УДК 378.016:785.1

С. В. Грозан

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье раскрыты педагогические условия реализации интегративных связей инструментально-исполнительских дисциплин в процессе подготовки студентов-музыкантов к работе в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: интеграция, инструментально-исполнительская деятельность, профессиональная подготовка, междисциплинарное взаимодействие.

In the article the pedagogical terms of realization of integral connections of instrumental-performance disciplines are reflected in the process of preparation of students-musicians in general establishments education.

Keywords: integration, instrumental-performance activity, professional preparation, discipline cooperation.

Сучасна система вищої педагогічної освіти орієнтується на нове соціальне замовлення – заміну освітньої парадигми просвітительства на парадигму культуротворчості і культуроосвіченості, а тому передбачає поруч з диференціацією активне впровадження інтеграційних процесів у навчання, які набувають особливого значення за умов інформаційного переважання сучасного навчально-пізнавального процесу.

Завдання інтеграції змісту навчання полягає в об'єднанні всіх або майже всіх його ланок у цілісну дидактичну систему, що сприятиме засвоєнню студентами комплексу фундаментальних і гуманітарних знань, які майбутній учитель музики зможе творчо використати у своїй професійній діяльності.

Упровадження інтеграційних процесів у навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів музики передбачає: визнання значущості не лише змісту навчального матеріалу, а й логічних зв'язків між елементами цього змісту; формування у студентів цілісної системи знань з музичного мистецтва; забезпечення фундаментальності отриманих знань, розробку критеріїв включення нових відомостей у зміст фахової підготовки майбутніх учителів; застосування адекватних форм, методів і засобів навчання; розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього вчителя, його творчості.

Поняття “інтеграція” сьогодні стає провідною багатогранною педагогічною категорією. Найбільш повно це підтверджують сучасні лінгвістичні та енциклопедичні джерела, надаючи різні – суспільні, політичні, економічні, філософські та інші значення цього поняття. Сучасні науковці (Безрукова В. С, Беляєва А. П., Козловська І., М., Собко Я. М. та ін..) розглядають інтеграцію як важливий важіль оптимізації кінцевого результату професійного навчання; підвищення ефективності і скорочення термінів оволодіння основами професійної майстерності майбутніми фахівцями [3, с. 56]; рух системи до великої органічної цілісності [8, с. 84].

Так, Безрукова В. С надає визначення педагогічної інтеграції як створення великих педагогічних одиниць на основі взаємозв'язку різних компонентів навчально-виховного процесу [2, с. 68-72]. Вони вважають, що інтеграція передбачає врахування багатоманітності ознак елементів, які інтегруються, причому в процесі накопичення кількісних ознак і

виникнення нової якості зберігаються індивідуальні риси інтегрованих елементів (принцип єдності, якості та кількості).

Інтеграція знань наочніше показує їх доцільність, а закономірність, необхідність і випадковість у контексті використання інтегрованих знань виражаються повніше [5, с. 8].

На інтегративності діяльності вчителя музики, на його загально суспільному значенні, відповідальності в естетичному вихованні учнів наголошувала і Г. Падалка [6, с. 8]. На її думку, професія вчителя музики передбачає такі засади, як: самовідданість і ентузіазм, переконаність у необмеженості виховних можливостей мистецтва музики, палке бажання і вміння зробити її необхідною для всіх людей.

Отже, діяльність учителя музики є багатоаспектною і різноманітною. Фахова інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музики має цілісно-синкретичний характер. Із самої художньо-педагогічної практики в сучасній музично-педагогічній науці зростає ідеал “цілісного педагога-музиканта”, який випливає з визнання внутрішньої єдності творчої особистості, а також багатства та єдності засобів її проявів у музично-педагогічній творчій діяльності.

Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі виступає формою організації діяльності; системою впливу на студентів, у ході якого здійснюється їх підготовка до майбутньої педагогічної діяльності; процесом в якому реалізуються завдання і досягається мета професійного становлення студентів. Проте за останній час педагогіка переглядає свої вимоги до змісту професійної підготовки спеціаліста.

Завдання освіти, на усіх її рівнях полягає в створенні сприятливих умов для розвитку особистості кожної людини, формування її пізнавальної активності, в творчому осмисленні і перетворенні дійсності, що виявляється на основі оволодіння загальнонауковими і професійно значущими знаннями, вміннями і навичками. Інтеграція професійної підготовки студентів відображує єдність змістового і процесуального напрямів навчання на всіх його етапах. Це дає можливість майбутнім спеціалістам виокремлювати найбільш суттєві аспекти цілісності навчального процесу:

- “охоплювати” навчально-виховний процес як результат інтеграції окремих частин, що вступають у безпосередню і опосередковану взаємодію, вирізняти нові системні якості, що з’являються на певному рівні інтеграції;
- оволодівати комплексом операційних процедур, що утворюють цю цілісність, при теоретичному аналізі без втрати їх сутнісних якостей;
- легко визначати “місце” і функції окремого елемента цілісності в її загальній структурі, здійснювати проектування властивостей загального на окремих елемент, розширювати рівень сприйняття будь-якого системного факту, події.

Теоретичне узагальнення сутності інтеграційних процесів в освітній системі дає можливість розглядати інструментально-виконавську підготовку майбутніх учителів музики з позиції цілісного підходу до їх професійного становлення і на цій основі передбачати шляхи подолання суперечностей, які виникають у багатопредметній системі навчання на мистецьких факультетах. В основі такого підходу закладені процеси зближення і взаємодії фундаментальних та фахових дисциплін, що орієнтує студента на завдання професійної діяльності та робить майбутнього фахівця компетентним у колі питань обраної спеціальності. Отже, педагогічне керівництво інтеграційним процесом інструментально-виконавської підготовки має бути спрямованим на забезпечення готовності студентів до його охоплення, а саме:

- накопичення студентами теоретичного музично-виконавського досвіду: вироблення комплексного підходу до всіх музично-теоретичних та музично-виконавських дисциплін з метою вироблення міждисциплінарних знань та умінь за допомогою інтегративних зв’язків при вивченні всіх раніше зазначених дисциплін;
- розвиток у майбутніх учителів музики самостійності: знаходження студентом власних шляхів здійснення інтегративних зв’язків засобом трансформації одержаних інтеграційних знань та умінь у інструментально-виконавській діяльності.

Таким чином, необхідними умовами ефективного забезпечення інтеграції інструментально-виконавських дисциплін у фаховій підготовці майбутніх учителів музики є підготовка викладачів до здійснення інтегративних зв'язків у навчальному процесі та забезпечення професійно-педагогічної спрямованості дисциплін музично-інструментального циклу з урахуванням принципу наступності.

Перша педагогічна умова зумовлена тим, що успішна підготовка майбутнього вчителя залежить від професійної готовності викладачів до здійснення інтегративних зв'язків у навчально-виховному процесі.

Проблему інтеграції між навчальними предметами ми розглядаємо як фактор інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу. Інтеграційний підхід відкриває широкі можливості для перебудови навчальних планів і програм з урахуванням взаємопов'язаного навчання. Він дозволяє виділити загальнонаукові за своєю суттю одиниці навчального матеріалу, що розглядаються в різних дисциплінах, і розширити, поглибити інтеграційне навчальне знання при засвоєнні кожної окремої дисципліни шляхом синтезу нових даних, ознак і характеристик явищ, що вивчаються.

Цілісну інструментально-виконавську підготовку студентів ми вбачаємо у взаємопов'язаному навчанні, що вибудовується на виявленні зв'язків між дисциплінами психолого-педагогічного і музично-педагогічного циклів. Це вимагає цілеспрямованої підготовки викладачів вищого навчального закладу, яка передусім скерована на цілеспрямовану роботу з ознайомлення викладачів вищої школи з методикою інтеграційного навчання.

Вище було зазначено, що зміст підготовки майбутнього вчителя музики має будуватися як комплексна цільова музично-інструментальна програма, зорієнтована на кінцевий результат, а не бути складовою автономних дисциплін. Зміст кожної окремої дисципліни слід розглядати як органічну частину цілісного змісту всебічної підготовки майбутнього вчителя музики. Реалізація цього завдання забезпечується другою, визначеною нами педагогічною умовою.

Узгодженість навчальних планів і навчальних програм є необхідною умовою інтеграційного навчання при фаховій інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музики. Створення оптимального науково обґрунтованого навчального плану, що інтегрує модель фахової підготовки майбутнього спеціаліста, є головною передумовою реалізації стійких зв'язків як у методологічному, так і дидактичному аспекті.

Предметний егоцентризм перешкоджає формуванню справжнього пізнавального інтересу, призводить до перевантаження студентів. Виникнення та розширення прірви між навчальними предметами ускладнює вироблення інтегративних знань, умінь і навичок, формуванню цілісної наукової картини світу, порушує гармонію всієї гами педагогічних дій.

Розв'язання проблеми інтегративних зв'язків суттєво підвищує ефективність навчально-виховної роботи вже на рівні її організації, зменшується діапазон заходів, які проводяться; виключається невиправдане дублювання вже засвоєної наукової інформації; значно економляться сили викладачів і студентів; вивільнюється час для індивідуальної роботи, що дає можливість глибше та серйозніше розв'язувати поставлені науково-виховні завдання.

На нашу думку, тільки завдяки інтегрованому навчанню дисциплінам інструментально-виконавського циклу можливо досягти ефективних результатів у роботі над музичним репертуаром, який можна використовувати як супровід до вокально-хорових творів і хореографічних композицій. Навчальний процес зі студентами-музикантами здійснюється поетапним формуванням готовності до інструментально-виконавської та методичної діяльності і ґрунтується на таких принципах інтегративного підходу:

— міждисциплінарної взаємодії (основного музичного інструмента, додаткового музичного інструмента, концертмейстерського класу, ансамблевої гри);

— універсалізації методів навчання, які застосовують у різних спеціальних класах: метод історико-стильового аналізу (визначення стилю, жанру музичного твору, характеристика історичного періоду); метод музично-теоретичного аналізу твору

(визначення тонального плану, метроритмічної основи, гармонічної побудови, структури твору, аналіз окремих його частин); метод вокалізації (окремих музичних фраз з метою визначення правильного фразування) тощо;

— взаємозв'язку та взаємозумовленості теоретичної (психолого-педагогічної, фахової), методичної і практичної підготовки студентів;

— поєднанні вузькоспеціальних та загальнопрофесійних знань, умінь і навичок (психолого-педагогічних, спеціальних музичних, художньо-естетичних знань; умінь визначати музичні жанри, стилі, напрямки; навичок добору й компоновання музичного матеріалу);

— взаємовпливу загальнонаукових і фахових знань.

Отже, фахова підготовка сучасного вчителя музики, спеціаліста широкого гуманітарного профілю має бути спрямована на формування соціально активної особистості, яскравої, масштабної, такої, що володіє високим потенціалом, фундаментальними знаннями, глибоким професіоналізмом, комплексною художньою свідомістю. Цьому сприяють і інтегративні зв'язки між дисциплінами інструментально-виконавського циклу. Вони дозволять забезпечити: цілісність розвитку музичного мислення як системотворчого фактора основних компонентів музично - педагогічної підготовки (мотиваційно-ціннісного, когнітивно - процесуального, організаційно-комунікативного); усвідомлення студентами ролі та місця музичних знань та вмінь у педагогічній діяльності, необхідності їх комплексного використання.

Література

1. **Апраксина О.А.** *Методика музыкального воспитания в школе: [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2119 "Музыка и пение"] / О. А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1983. – 224 с.*

2. **Безрукова В.С.** *Интеграционные процессы в педагогической теории и практике / В.С. Безрукова. – Екатеринбург: Деловая кн., 1994. – 152 с.*

3. **Беляева А.П.** *Дидактические принципы профессиональной подготовки в профтехучилищах: метод. пособие / А.П. Беляева. – М.: Высш. шк., 1991. – 208 с.*

4. **Козловська І.М.** *Аспекти дидактичної інтеграції: курс лекцій / І.М. Козловська. – К. – 1999. – 87 с.*

5. **Козловська І.** *Історико-методологічні та загально педагогічні аспекти дидактичної інтеграції у професійній школі: метод. рекомендації / І. Козловська. – К. – 2000. – 45 с.*

6. **Падалка Г.М.** *Українська філармонія для дітей та юнацтва: Проблеми модернізації музично- педагогічної освіти / Г.М. Падалка // Мистецтво і освіта. – 1998. – № 1. – С. 7 – 10.*

7. **Собко Я.М.** *Дидактика інтегративних курсів: становлення, сутність та перспективи / Я.М. Собко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 2. – С. 99 – 105.*

8. **Яковлев И.П.** *Интеграционные процессы в высшей школе / И.П. Яковлев. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1980. – 115 с.*

УДК – 378. 091. 32: 78

В. Г. Живицький

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

В статтє рєчє идєт об использовании аудиовизуальных технологий как важного фактора в подготовке будущих педагогов-музыкантов к профессиональной карьере.

Ключевые слова: *карьера, профессиональная карьера, художественное образовательное пространство, творческий проект, аудиовизуальные технологии, медиа культура.*